

# Els metges en la ficció televisiva

**Charo Lacalle**

- *L'hiperrealisme del drama mèdic contemporani (House, Anatomía de Grey, Hospital Central, etc.) i l'atractiu que exerceix entre els espectadors, susciten reaccions controvertides en l'entorn sanitari. Així, doncs, mentre l'OMC considera que la ficció hospitalària indueix els pacients a exigir als mèdics tractaments inexistents o ineficaços, la Societat Espanyola de Neurologia (SEN) ressalta el seu paper en l'educació sobre salut. El recorregut pels programes nord-americans, des que la primera sèrie mèdica debutés a la CBS el 1951, constitueix un referent privilegiat per entendre la construcció d'arquetips i l'impacte entre l'audiència de les produccions actuals.*

## **Paraules clau**

Ficció mèdica, Estats Units, Espanya, organitzacions sanitàries, televisió, efectes, opinió pública

Un informe de la Comissió Central de Deontologia de l'Organització Mèdica Col·legial (OMC) sobre la imatge dels metges i del personal sanitari en la ficció televisiva, difós el 17 de gener de 2008<sup>1</sup>, induïa l'opinió pública a debatre els efectes d'un gènere que en els últims anys uneix a Espanya l'èxit d'audiència amb l'entusiasme de la crítica. Drames mèdics tan populars com els nord-americans *House* i *Anatomía de Grey* (que s'emeten a Cuatro des del 2006) o la sèrie de Telecinco *Hospital Central* (en antena des del 2000), il·lustren a bastament el caràcter pedagògic de la narrativa audiovisual, el paper en l'educació sanitària de la qual ha reconegut la Societat Espanyola de Neurologia (SEN).<sup>2</sup> Però l'hiperrealisme de la representació i l'impacte social que aquest tipus de programes provoquen entre els espectadors, susciten molts dubtes entre el col·lectiu mèdic sobre la preeminència del sensacionalisme i la legitimitat de la fusió inextricable entre realitat i ficció que s'hi duu a terme.

L'Organització Mèdica Col·legial lamentava, en l'informe esmentat, que les sèries mèdiques induïssin falses expectatives entre els pacients, qui saturen les consultes exigint als metges tractaments innecessaris o fins i tot inexistents. L'OMC també denunciava la frivolitat dels personatges sanitaris construïts per la ficció, molt més projectats cap a les relacions sentimentals que cap al treball, i alertava sobre les falses expectatives que una imatge distorsionada de la professió mèdica podria despertar entre els futurs estudiants de Medicina.

---

## **Charo Lacalle**

*Catedràtica del Departament de Periodisme de la Universitat Autònoma de Barcelona*

---

1 <[http://www.cgcom.org/notas\\_prensa/2008/08\\_01\\_17\\_tv.html](http://www.cgcom.org/notas_prensa/2008/08_01_17_tv.html)> [Consulta el 14 d'abril de 2008].

2 <<http://www.europapress.es/ocio/tv-00127/noticia-house-urgencias-aumentan-conocimiento-medico-televidentes-rigorouscientifico-20080422194912.html>> [Consulta el 23 d'abril de 2008].

Des de l'entorn audiovisual, la productora Videomedia (responsable d'*Hospital Central* i *MIR*), responia a l'OMC recordant les diferents campanyes realitzades des del veterà programa de Telecinco *Hospital Central* (donació de sang, ús de mètodes anticonceptius, cooperació internacional, etc.) i insistint que la ficció mèdica no es pot limitar a retratar tal qual la realitat. Una opinió compartida també per Juan Algarra, metge d'Urgències de l'Hospital Clínic de Madrid i assessor de guions d'*Hospital Central*.<sup>3</sup> Així mateix, els representants de Videomedia recordaven la interacció constant entre aquesta sèrie i els serveis d'urgències de la Comunitat de Madrid, tot al·legant que sempre han comptat amb la col·laboració d'experts i d'institucions.<sup>4</sup> Però la ficció no constitueix l'únic macrogènere televisiu que suscita les crítiques de l'OMC. Tan sols uns mesos abans, l'Organització Mèdica Col·legial amonestava el programa d'Antena 3 TV *Cambio radical* (2007) perquè oferia als seus participants transformacions físiques mitjançant intervencions de cirurgia estètica, i ho definia com un espectacle poc respectuós amb la dignitat de les persones. Crítiques a les quals també se sumaven les associacions de telespectadors i les organitzacions feministes, que a més consideraven aquest *reality show* obertament "masclista".<sup>5</sup>

Des del començament dels anys cinquanta, el debat sobre la representació de la salut en la ficció televisiva és una constant als Estats Units, l'ampli catàleg de títols de la qual protagonitzats pel col·lectiu mèdic (69 fins a l'actualitat) compta amb algunes de les fites més importants de la televisió mundial, com ara *Dr. Kildare*, *Quincy*, *Urgències*, *House* o *Anatomía de Grey*, per posar-ne només uns exemples.<sup>6</sup> Igual que en altres àmbits de la televisió, l'experiència nord-americana ens pot servir d'observatori

per entendre les relacions complexes entre el que esdevé espectacular i el que és social que retroalimenten tant la representació com la realitat. Per això, en les pàgines següents realitzarem un recorregut breu pels gèneres i pels formats que han anat forjant l'imaginari col·lectiu dels espectadors sobre el col·lectiu mèdic per determinar els elements axiològics, temàtics i estructurals que configuren l'univers narratiu de les produccions hospitalàries actuals.

Amb la finalitat de facilitar l'aproximació del lector a la ficció mèdica nord-americana (15 títols de la qual hem pogut veure a les televisions estatals i 4 a TV3), la taula 1 ofereix una relació de tots els programes emesos des de l'estrena del primer drama hospitalari, el 1951, fins a l'actualitat. Per raons d'espai, no s'hi inclouen les produccions centrades en infermeres, que també compten amb una representació nodrida en la història de la ficció televisiva nord-americana des de l'estrena del serial *The nurses* a la CBS el 1962.<sup>7</sup>

## Els inicis

El primer drama mèdic cinematogràfic es remunta al 1937. *Internes can't Take Money*, una pel·lícula d'Alfred Santell protagonitzada per Barbara Stanwyck i Joel McCrea en el paper de doctor Kildare. El personatge de Kildare va inspirar successivament 15 films, set llibres, diverses històries breus publicades en revistes, un serial radiofònic, una sèrie televisiva i una allau de marxandatge (joguines, caixes per dur-hi el menjar, samarretes, etc.), així com una controvèrsia conspícua entre aquells que adoraven el personatge i aquells altres que criticaven la supeditació del rol social del doctor a la seva vida personal.

---

3 *El País*, 19 de gener de 2008.

4 <<http://www.diariocordoba.com/noticias/noticia.asp?pkid=377532>> [Consulta el 14 d'abril de 2008]. La Societat Espanyola de Neurologia també assessora *Hospital Central*.

5 *El País*, 31 de març de 2007.

6 Llevat de les produccions britàniques (17 fins a l'actualitat), la ficció sanitària constitueix un àmbit escassament practicat a Europa, on només hi ha dos programes que es poden qualificar de veritables èxits: la sèrie *Hospital Central* (Telecinco, 2000) i el serial alemany *In aller Freundschaft* (ARD, 1998).

7 Els escassos resultats d'audiència de *The nurses* van dur els seus productors a incloure metges en el repartiment de la seva segona temporada, i fins i tot va canviar el títol inicial pel de *The nurses and the doctors*.

**Taula 1. Programes nord-americans de ficció mèdica (I)**

<b>Programa</b>	<b>Cadena</b>	<b>Gènere</b>	<b>Format</b>	<b>Episodis*</b>	<b>Durada</b>
<i>City Hospital</i> (1951-1952)	CBS	Drama	Sèrie	9	30
<i>The Doctor</i> (1952-1953)	NBC	Drama	Antologia	43	30
<i>Medic</i> (1954-1956)	NBC	Drama	Sèrie	58	30
<i>King's Row</i> (1955-1956)	ABC	Drama	Antologia	7	60
<i>Donna Reed Show</i> (1958-1966)	ABC	Comèdia	Sèrie	275	30
<i>Hennesey</i> (1959-1962)	CBS	Comèdia	Sèrie	96	30
<i>Diagnosis: Unknown</i> (1960)	CBS	Drama	Sèrie	9	60
<i>Ben Casey</i> (1961-1966)	ABC	Drama	Sèrie	153	60
<i>Dr. Kildare</i> (1961-1966) <b>(Doctor Kildare, TVE, 1964)</b>	NBC	Drama	Sèrie	191	60
<i>The Eleventh Hour</i> (1962-1963)	NBC	Drama	Sèrie	62	60
<i>Breaking Point</i> (1963)	ABC	Drama	Sèrie	30	60
<i>The Bold Ones: The Doctors</i> (1963-1982)	NBC	Drama	Serial	5.182	30
<i>General Hospital</i> (1963)	ABC	Drama	Serial	11.546	30
<i>Medical Center</i> (1969-1976) <b>(Centro Médico, TVE, 1971)</b>	CBS	Drama	Sèrie	170	60
<i>Marcus Welby M. D.</i> (1969-1976) <b>(Marcus Welby doctor en medicina, TVE, 1971)</b>	ABC	Drama	Sèrie	169	60
<i>The Bold Ones: The New Doctors</i> (1969-1973)	NBC	Drama	Sèrie	45	60
<i>Matt Lincoln</i> (1970-1971)	ABC	Drama	Sèrie	16	60
<i>The Interns</i> (1970-1971)	CBS	Drama	Sèrie	24	60
<i>The Psychiatrist</i> (1971)	NBC	Drama	Sèrie	6	60
<i>Temperatures Rising</i> (1972-1974)	ABC	Comèdia	Sèrie	46	36
<i>Emergency!</i> (1972-1979)	NBC	Drama	Sèrie	124	60
<i>M.A.S.H.</i> (1972-1983) <b>(M.A.S.H., TVE, 1983)</b>	CBS	<i>Dramedy</i>	Sèrie	256	25
<i>Doc</i> (1973)	CBS	Comèdia	Sèrie	31	30
<i>Doc Eliot</i> (1973)	ABC	Drama	Sèrie	14	60
<i>Bob Crane Show</i> (1975)	NBC	Comèdia	Sèrie	14	30
<i>Medical Store</i> (1975-1976)	NBC	Drama	Sèrie	11	60
<i>Doctor's Hospital</i> (1975-1976)	NBC	Drama	Sèrie	9	60
<i>Quincy M. E.</i> (1976-1983) <b>(Quincy, TVE, 1977)</b>	NBC	Drama	Sèrie	148	60
<i>Code R</i> (1977)	CBS	Drama	Sèrie	13	60
<i>Rafferty</i> (1977)	CBS	Drama	Sèrie	13	60
<i>Westside Medical</i> (1977)	ABC	Drama	Sèrie	13	60
<i>The Lazarus Síndrome</i> (1979)	ABC	Drama	Sèrie	4	60
<i>House Calls</i> (1979-1982)	CBS	Comèdia	Sèrie	57	30
<i>Trapper John</i> (1979-1986)	CBS	Drama	Sèrie	150	60

Font: Elaboració pròpia.

\* S'hi assenyalen fins al maig de 2008 el nombre d'episodis o capítols dels programes en emissió actualment.

**Taula 1. Programes nord-americans de ficció mèdica (II)**

Programa	Cadena	Gènere	Format	Episodis*	Durada
<i>St. Elsewhere</i> (1982-1988) <b>(A cor obert, TV3, 1986)</b>	NBC	Drama	Sèrie	137	60
<i>Chicago Story</i> (1982)	NBC	Drama	Sèrie	13	90
<i>Cutter to Houston</i> (1983)	CBS	Drama	Sèrie	9	60
<i>E/R</i> (1984-1985)	CBS	Comèdia	Sèrie	22	30
<i>Buck James</i> (1987-1988)	ABC	Drama	Sèrie	28	60
<i>Island Son</i> (1989-1990)	CBS	Drama	Sèrie	18	60
<i>Doogie Howser M. D.</i> (1989-1993) <b>(Un mèdico precoz, TVE-1, 1993)</b>	ABC	<i>Dramedy</i>	Sèrie	97	25
<i>Doctor Doctor</i> (1989-1991)	CBS	Comèdia	Sèrie	41	30
<i>H.E.L.P.</i> (1990)	ABC	Drama	Sèrie	2	60
<i>Lifestories</i> (1990-1991)	NBC	Drama	Antologia	10	45
<i>Northern Exposure</i> (1990-1995) <b>(Doctor en Alaska, La 2, 1993)</b>	CBS	<i>Dramedy</i>	Sèrie	110	45
<i>Chicago Hope</i> (1994-2000) <b>(Chicago Hope, Antena 3 TV, 1999)</b>	CBS	Drama	Sèrie	141	60
<i>E.R.</i> (1994-) <b>(Urgencias, TVE-1, 1999)</b>	NBC	Drama	Sèrie	303	60
<i>Port Charles</i> (1997-2003)	ABC	Drama	Serial	1.458	30
<i>L.A. Doctors</i> (1998-1999)	CBS	Drama	Sèrie	24	60
<i>Strange World</i> (1999-2000)	ABC	Drama	Sèrie	13	60
<i>Providence</i> (1999-2002) <b>(Providence, TV3, 2001)</b>	NBC	Drama	Sèrie	96	60
<i>Third Watch</i> (1999-2005)	NBC	Drama	Sèrie	132	42
<i>Gideon's Crossing</i> (2000-2001)	ABC	Drama	Sèries	20	60
<i>City of Angels</i> (2000)	CBS	Drama	Sèrie	24	60
<i>Strong Medicine</i> (2000-2006) <b>(Doctores de Filadèlfia, TV3, 2002)</b>	Life	Drama	Sèrie	132	60
<i>Nip/Tuck</i> (2000-) <b>(Nip/Tuck, TV3, 2005)</b>	FX	Drama	Sèrie	73	60
<i>Scrubs</i> (2001) <b>(Scrubs, Canal +, 2005; Cuatro, 2007)</b>	NBC	Comèdia	Sèrie	146	22
<i>Doc</i> (2001-2004) <b>(El doctor, TV3, 2002)</b>	ION TV	Drama	Sèrie	88	60
<i>Presidio Med</i> (2002-2003)	CBS	Drama	Sèrie	14	60
<i>Kingdom Hospital</i> (2004)	ABC	Drama	Sèrie	13	45
<i>Medical Investigation</i> (2004-2005) <b>(Medical Investigation, Telecinco, 2005)</b>	NBC	Drama	Sèrie	20	45
<i>House</i> (2004-) <b>(House, Cuatro, 2006)</b>	FOX	Drama	Sèrie	86	60
<i>Grey's Anatomy</i> (2004-) <b>(Anatomía de Grey, Cuatro, 2006)</b>	ABC	Drama	Sèrie	74	60
<i>Inconceivable</i> (2005)	NBC	Drama	Sèrie	10	60
<i>3 lbs</i> (2006-)	CBS	Drama	Sèrie	8	60
<i>Saved</i> (2006)	TNT	Drama	Sèrie	14	60
<i>Heartland</i> (2007-)	TNT	Drama	Sèrie	9	60
<i>General Hospital: Night Shift</i> (2007-)	SOAPnet	Drama	Serial	13	60
<i>Private practice</i> (2007-) <b>(Sin cita previa, Fox España 2007)</b>	FOX	Drama	Sèrie	9	60

Font: Elaboració pròpia.

\* S'hi assenyala fins al maig de 2008 el nombre d'episodis o capítols dels programes en emissió actualment.

El guió d'*Internes can't Take Money*, del prolífic escriptor i guionista Max Brand (conegut com Frederick Schiller Faust), compendiava diferents relats inspirats en un conegut uròleg de Nova York, el Dr. George Winthrop Fish (1895-1977), qui, segons el parer de Faust, encaixava a la perfecció en la representació d'un doctor de cinema: era molt atractiu, tenia un gran do de gent i el seu currículum immaculat estava exempt dels errors humans i de les manques socials que progressivament anirien assimilant els metges als protagonistes dels altres drames professionals. De fet, la pel·lícula sobre Kildare contenia una bona dosi d'acció aliena a les qüestions sanitàries, ja que se centrava entorn de les peripècies del doctor per rescatar la filla d'una vídua de la qual s'enamora.

La sèrie de l'NBC inspirada en el personatge de Kildare (*Dr. Kildare*, 1961-1966) no constitueix, però, el primer drama mèdic de la televisió. La pionera, *City Hospital*, va debutar a la CBS el 1951 i estava protagonitzada per un matrimoni de metges que tot just modificaven la caracterització cinematogràfica del primer doctor de la ficció audiovisual. Abans d'adaptar *Internes can't Take Money* a la televisió, l'NBC contraatacava el seu rival amb *Medic* (1952-1953), un relat que compartia moltes característiques amb el *City Hospital* de la CBS però que s'estructurava prevalentment al voltant de les implicacions emocionals derivades dels casos mèdics.

L'obsessió del creador de *Medic* (James Moser) per obtenir les quotes més elevades possibles de realisme, el va portar a sol·licitar la col·laboració dels Angeles County Medical Association (LACMA), interessada per aquell temps a conscienciar l'opinió pública de la necessitat d'apostar per les noves tecnologies mèdiques en els hospitals. L'èxit de *Medic*, avalat per la convicció estesa entre el col·lectiu sanitari que la difusió dels coneixements mèdics insuflaria més seguretat en els pacients, es va veure entelada en ocasions pels atacs successius de les organitzacions catòliques a l'exposició pública de qüestions com els parts o les malalties de transmissió sexual.

L'idil·li inicial entre la LACMA i *Medic* encetava una relació llarga en la qual la complaença mútua es veia alterada periòdicament per l'eco de les disputes entre les institucions sanitàries i els productors. De fet, les restriccions successives que l'NBC va anar introduint al realisme de *Medic*, pressionada per la LACMA, van induir la marxa de Moser a

l'ABC, on va forjar un dels èxits més importants de la dècada dels seixanta, *Ben Casey* (1961-1966), a partir del material sobrant de la seva primera sèrie mèdica. La nova sèrie adaptava un dels motius narratius del gènere policíac, la parella professional, contraposant l'ímpetu i la capacitat d'improvisar del jove Dr. Casey, a l'assossec i els mètodes molt més ortodoxos del seu mentor, el Dr. Zorba. L'NBC va respondre a *Ben Casey* amb *Dr. Kildare* (1961-1966), el primer drama mèdic que vam poder veure a TVE a partir de 1964. El Kildare televisiu constituïa una versió actualitzada del seu homònim personatge cinematogràfic, qui, igual que el jove Casey, compartia protagonisme amb un altre doctor veterà anomenat Leonard Gillespie.

Malgrat les similituds innumbrables entre totes dues sèries, també hi havia diferències, determinades en part per les expectatives de les cadenes respectives en relació amb el propi *target*. Així doncs, mentre que *Ben Casey* dedicava molta més atenció a les qüestions hospitalàries que *Dr. Kildare*, el protagonista d'aquesta darrera sèrie (interpretat per un molt jove Richard Chamberlain) prodigava el seu gran atractiu en el vessant més personal de les nombroses trames que se superposaven a les històries mèdiques. Per això, mentre que Kildare embogia un públic femení d'edats compreses entre 15 i 30 anys, les de més de 31 adoraven Casey.

Tant *Ben Casey* com *Dr. Kildare* contenien tots els tòpics narratius de moda a l'inici dels anys seixanta. Però, a diferència de qualsevol altre subgènere de la ficció televisiva, totes dues sèries es van convertir en l'epicentre de la controvèrsia sobre la representació del col·lectiu mèdic en la ficció televisiva. Per aquesta raó, a mesura que l'Advisory Committee de la American Medical Association (AMA), que en aquesta ocasió assessorava totes dues sèries, incrementava les crítiques envers les nombroses llicències de la representació, tant *Dr. Kildare* com *Ben Casey* s'esforçaven a ressaltar les qüestions socials i mèdiques dels diferents relats i a retratar amb èmfasi les innovacions científiques.

El desgast de totes dues sèries mèdiques, després de sis temporades d'emissió intenses, va produir una mena d'esgotament del drama hospitalari, que també va llastrar en bona mesura l'enlairament d'altres produccions ambicioses d'aquell període, com ara *The Eleventh Hour* (NBC, 1962-1963), una sèrie sobre un jove psicòleg que treballava en un entorn de psiquiatres, i *Breaking Point* (ABC, 1963), una

mena de seqüela de *Ben Casey* estructurada al voltant de dos psiquiatres els pacients dels quals no eren malalts mentals, sinó que havien arribat a una situació crítica (un *break point*) en les seves vides. En conseqüència, tot i que les comèdies mèdiques *Donna Reed Show* (ABC 1958-1966) i *Hennese* (CBS, 1959-1962) obtenien resultats d'audiència raonables, les *network* van decidir explorar altres formats i van buscar en l'antologia i el serial els suports adequats per diversificar-se.

L'antologia *The Bold Ones: The Doctors* (NBC, 1963-1982) estava integrada inicialment per episodis autoconclusius sobre emergències mèdiques, però poc després va adoptar la serialització que tan bons resultats li estava donant a *General Hospital* (ABC, 1963). Aquesta última producció, que compta entre els seus fidels seguidors amb el popular doctor Gregory House, constitueix una de les *soap operas* més longeves de la televisió nord-americana, amb més d'11.546 capítols emesos fins al 30 d'abril de 2008.<sup>8</sup>

Tot i l'èxit de tots dos serials, correspondria de nou a les sèries situar la ficció mèdica en l'epicentre de l'opinió pública amb *Marcus Welby doctor en medicina* (Marcus Welby M. D. ABC, 1969-1976) i *Centro Médico (Medical Center)* (CBS, 1969-1976), dos colossos que també va emetre TVE a partir de 1971.

*Centro Médico*, ambientada a l'hospital universitari de Los Angeles, reprenia de nou l'afortunada oposició, en altres temps, entre inexperiència i experiència, però la invertia contraposant el convencionalisme del molt jove doctor Gannon a l'heterodòxia mèdica del compassiu i madur doctor Lochner, encara que l'amistat entre tots dos prevalgués sistemàticament per damunt de les moltes discrepàncies. No obstant això, encara que Marcus Welby també contraposava l'ortodòxia mèdica associada a la joventut (encarnada pel doctor Kiley) al menor convencionalisme en els mètodes utilitzats pel metge de més edat (el doctor Welby) per guarir els pacients, l'ABC convertia aquest últim en el protagonista principal de la nova producció. A més, Welby

no era un cirurgià, sinó un metge de família que combinava la calidesa humana amb una gran habilitat per diagnosticar malalties poc freqüents. Qualitat aquesta última que tants anys després superaria el polèmic House.

Davant la contenció de *Centro Médico*, *Marcus Welby* no només va haver de bregar en ocasions amb l'AMA o l'American Board of Family Practice (generalment menys incisiva que l'AMA), sinó que també va patir durs atacs per part d'organitzacions que, com ara la Gai & Lesbian Alliance Against Difamacion, denunciaven la perpetuació dels estereotips negatius i els llocs comuns (en aquest cas, sobre l'associació entre homosexualitat i pederàstia). Eren, en definitiva, signes evidents que els temps estaven canviant, així com les relacions entre la televisió i la societat, que la introducció d'una infermera-secretària d'origen hispà (el personatge de Consuelo López) posava també de manifest a *Marcus Welby*.

Després de les petjades de *Marcus Welby*, *The Interns* (CBS, 1970-1971) i *Matt Lincoln* (ABC, 1970-1971) van intentar conciliar l'escapisme amb el realisme; els retrats socials amb el confort familiar, per poder encaixar en la convulsa societat nord-americana de principis dels anys setanta, mentre que *The Bold Ones: The New Doctors* (NBC-1973), molt més en la línia de *Centro Médico* que les anteriors, sortejava els nombrosos obstacles derivats de la síntesi entre convencionalisme i innovació introduint temàtiques d'acord amb les demandes del moment i destacant una vegada més la tecnologia mèdica.<sup>9</sup> D'altra banda, el declivi de l'AMA en la dècada més contestatària de la història dels EUA va alliberar progressivament els productors de la pressió institucional i va anar abonant el terreny a noves representacions de la pràctica mèdica en la ficció d'acord amb el desenvolupament que tant el drama professional com el policíac televisius experimentarien a partir dels anys setanta.

*M.A.S.H.* (CBS, 1972-1983), una comèdia negra ambientada en la Guerra de Corea i sorgida a partir de l'adaptació

---

8 *General Hospital* compta amb dues seqüeles, els serials *Port Charles* (ABC, 1997-2003) i el recent *General Hospital: Night Shift* (Soap, 2007-), que reaviva la fórmula inicial arran de l'èxit d'*Anatomía de Grey* y de *CSI: Las Vegas* (ambientada, igual que *Night Shift*, en el torn de nit).

9 A diferència del serial de 1963 *The Bold Ones: The Doctors*, *The Bold Ones: The New Doctors* constituïa una sèrie rotatòria inclosa en un contenidor (*The Bold Ones*), que s'alternava amb l'emissió d'altres tres sèries: *The Protector*, *The Lawyers* i *The Senador*.

de la pel·lícula del mateix nom dirigida per Robert Altman el 1970,<sup>10</sup> reflecteix el desencís del *postkennedysme*, encarnat en la desastrosa intervenció dels EUA en la guerra de Vietnam. Encara que la comèdia de la CBS representa un cas a part en la història de la ficció mèdica nord-americana, la sèrie es va convertir en una veritable institució televisiva, el llegat de la qual, intergenèric i transtemporal, resultaria lògicament més visible en l'evolució subsegüent de la ficció mèdica; sobretot, en la construcció de personatges tan estripats com el doctor Greene d'*Urgencias* o tan excèntrics com House. *M.A.S.H.* va arribar a TVE el 1983, després que la sèrie finalitzés les emissions a la CBS.

Coincidint amb l'inici del primer programa paramèdic de *Los Angeles County Fire Department* (LACoFD), l'NBC va estrenar *Emergency!* (NBC, 1972-1979), una sèrie que combinava les proeses de metges, bombers i sanitaris i inaugurava així un nou filó, el màxim exponent del qual seria *Third Watch* (CBS, 1999-2005). No obstant això, la veritable aproximació del col·lectiu mèdic al policíac no es produiria fins que *Quincy M. D.* (*Quincy M. E.* NBC, 1976-1983) convertís per primera vegada un forense en el personatge principal d'un drama mèdic. Quincy era una mena de Colombo sanitari, la vocació marcada i el lliurament a la seva professió del qual l'enfrontaven sistemàticament tant a la policia com al propi cap. La sèrie (que va arribar a TVE el 1977) s'emetia en rotació amb altres títols com *Colombo*, *McMillan* i *McCloud* i, malgrat que l'element policíac va anar perdent pes progressivament, Quincy constitueix un ancestre directe dels forenses retratats en les sèries d'acció actuals (*CSI*, *Sin rastro*, *Mentes criminales*, etc.).

## Els inicis

*A cor obert* (*St. Elsewhere*, NBC, 1982-1988) recollia l'associació entre la temàtica mèdica i la intriga que tant *Emer-*

*gency!* com *Quincy* havien llegat al drama hospitalari, però reelaborada a partir del nou paradigma policíac instaurat un any abans per *Canción triste de Hill Street* (*Hill Streets Blues*, NBC, 1981-1987), la sèrie que va renovar a tots els nivells el drama televisiu de ficció. Igual com passava amb els policies de *Canción triste de Hill Street*, els metges de *A cor obert* apareixien caracteritzats com a herois-víctimes i, per primera vegada en la història del drama mèdic, els problemes procedien amb molta més freqüència dels mateixos doctors que dels pacients. L'entusiasme suscitat per l'equip mèdic de l'hospital St. Eligius era del grat tant dels mitjans de comunicació com dels col·lectius sanitaris, però no va servir per mitigar les acusacions reiterades de *yuppisme* a uns personatges dissenyats per *yuppies*, les contradiccions dels quals derivaven de la combinatòria complexa de vocació i ambició que caracteritzava els diferents protagonistes. TV3 va emetre *A cor obert* el 1986.

El nou *realisme brut* que *Canción triste de Hill Street* havia induït a *A cor obert* arribava al seu zenit a *Urgencias* (*E.R.*, NBC, 1997-2008), una combinació encertada d'històries personals i casos professionals amanits amb dosis altíssimes d'acció i conduïts per una càmera lleugera i audaç, capaç de fer confluïr en l'espectador la perspectiva subjectiva dels diferents relats. El sarcasme constitueix un altre ingredient essencial d'un programa al qual els metges nord-americans van acusar de manca de realisme, però que té milions de seguidors arreu del món. La sèrie longeva de l'NBC, creada pel prolífic Michael Crichton a petició d'Steven Spielberg, està a punt de tancar la 14 temporada d'emissió als EUA i es preveu que conclouï el 2009 amb una 15 i darrera temporada de tan sols quatre episodis.<sup>11</sup> TVE-1 emet *Urgencias* a Espanya de manera intermitent des del 2001.

*Urgencias* detecta fins a la data el rècord d'haver rebut 130 nominacions als premis EMMY, que testifiquen el gran impacte de la sèrie. No obstant això, la seva popularitat en-

---

<sup>10</sup> En realitat, encara que les similituds entre la pel·lícula i la sèrie són notables, els productors de l'adaptació televisiva van eludir el *copyright* del film adduint que s'havien inspirat en la novel·la *MASH* de Richard Hooker, un metge i escriptor responsable d'alguns dels guions de la sèrie de la CBS produïts el 1969. Hooker també va participar en una altra sèrie mèdica de la CBS, *Trapper John M. D.* (1979-1986).

<sup>11</sup> <<http://www.variety.com>> de l'11 de març de 2008 [Consulta el 14 d'abril de 2008]. S'han emès 309 episodis d'*Urgencias* fins a l'1 de maig de 2008.

tre els mateixos metges<sup>12</sup> no ha estat suficient per lliurar-la de les crítiques reiterades dels col·lectius sanitaris, que en ocasions han arribat fins i tot a sol·licitar als anunciants que cancel·lessin els seus inserts publicitaris.<sup>13</sup>

Després de l'èxit d'*Urgencias*, que marcava un abans i un després en el drama hospitalari, l'NBC renovava també la comèdia mèdica amb *Scrubs* (2001-), emesa a Espanya per Canal + i Cuatro. Sota el signe de *M.A.S.H.*, *Scrubs* combina elements còmics i dramàtics de la primera amb trames àgils per construir una galeria de personatges tan peculiars com els de *M.A.S.H.*, encapçalats en aquesta ocasió pel surrealista narrador, el doctor John "J. D". Michael Dorian, els somnis de la qual (hereus del més pur sarcasme d'*Ally McBeal*) pot veure la persona espectadora.

*Doctores de Filadèlfia* (*Strong Medicine*, Lifetime, 2000-2006), la primera producció alternativa a les propostes de les grans *networks*, va ser una altra de les adquisicions de TV3 que els espectadors catalans van poder veure el 2002. Creada i produïda per Whoopi Goldberg, *Doctores de Filadèlfia* se centrava en l'activitat de dues doctores que treballaven en un centre de salut per a dones, la qual cosa permetia al programa de Goldberg abordar qüestions tot just suggerides per un subgènere que, malgrat que compta amb una audiència majoritàriament femenina, adopta tradicionalment una perspectiva masculina. Els excel·lents resultats d'audiència d'un programa qualificat reiteradament de feminista (les set temporades en antena del qual l'han convertit en el drama més llongeig d'un canal per cable) van decidir a altres cadenes de pagament com la FOX (*House* o *Private Practice*) a explorar territoris de la ficció mèdica escassament transitats per les *networks*.

Quan ja semblava que l'àmbit social constituïa el referent privilegiat de les produccions mèdiques després d'*Urgencias*, els drames hospitalaris de la segona meitat del 2000 converteixen el realisme de les predecessores en hiperrealisme, en un autèntic exercici d'exhibició tècnica i tecnològica a l'estil de *CSI*, que es distancia dels dilemes ètics del període precedent mutant els conflictes i el desenvolupament dels personatges anteriors en frivolitat (*Nip/Tuck*, 2003-; *Anatomía de Grey*, 2005-) o extravagància (*House* 2004-).

A diferència de *Quincy*, la investigació que duu a terme *House* no és policial sinó mèdica, per la qual cosa els indicis de la perquisició forense constitueixen aquí símptomes de camuflament/delació de la malaltia. El protagonista, un modern Sherlock Holmes de Princeton, les proeses del qual es converteixen en relats televisius esquitxats d'efectes visuals de *reality show*,<sup>14</sup> també està tamisat pel Guillermo de Basckerville d'Umberto Eco (*El nom de la rosa*, 1980), però amaneix l'arrogància dels seus referents literaris amb el surrealisme del narrador d'*Scrubs* i la vulnerabilitat dels metges d'*Urgencias*.

A diferència dels altres grans colossos televisius, *House* incrementa la seva audiència als Estats Units de manera espectacular temporada rere temporada<sup>15</sup> i ha inspirat la sèrie documental *Misterios médicos* que, en el moment d'escriure aquestes línies, estaria produint Four Luck Banana. La *housemania* també va afectar Espanya des que es va estrenar a Cuatro el 24 de gener de 2006 i, encara que cap dels episodis de la quarta temporada (emesos entre el 8 de gener i el 4 de març de 2008) iguala el rècord de més de quatre milions assolit en tres ocasions el 2007, l'impacte

---

12 En un debat que va tenir lloc a l'Asociación de la Prensa de Madrid el maig de 2007, sobre la representació del col·lectiu mèdic en els mitjans, la doctora Verónica Casado, presidenta de la Comisión Nacional de Especialidades, manifestava que *Urgencias* havia esdevingut una sèrie de culte entre els metges espanyols.

<[http://www.diariosur.es/prensa/20070510/gente/medicos-prefieren-rigor-urgencias\\_20070510.html](http://www.diariosur.es/prensa/20070510/gente/medicos-prefieren-rigor-urgencias_20070510.html)> [Consulta el 14 de abril de 2008].

13 El 2005, el Center for Nursing Advocacy va llançar una campanya en què sol·licitava a 23 grans patrocinadors de l'NBC/Warner que retiresin els anuncis d'*E.R.* per pressionar els productors a millorar els retrats de les infermeres.

<[http://nursingadvocacy.org/press/releases/2005/er\\_sponsors.html](http://nursingadvocacy.org/press/releases/2005/er_sponsors.html)> [Consulta el 14 d'abril de 2008].

14 El *reality show* hospitalari (*Life in the E.R.*, TCL, 1997-2004; *Women Docs*, Lifetime, 2001, *Maternity Ward*, TCL, 2000-2001; *Code Blu*, TCL, 2002, etc.) ha influït de manera notable en la construcció figurativa de la ficció mèdica. La docuserie *Bellvitge Hospital* (TV3, 1999) constitueix un bon exemple de la hibridació entre realitat i ficció que retroalimenta tots dos macrogèneres de la televisió en l'àmbit que tractem aquí, tot i que, en aquest cas, el que era espectacular se supeditava sempre a aspectes socials.



entre l'opinió pública segueix sent notable, com es posa de manifest en els diferents comunicats emesos per l'OMC i les associacions de persones teleespectadores o el més recent de la SEN esmentat al començament d'aquest apartat.

Un any després de la renovació del drama mèdic duta a terme per *House*, *Anatomía de Grey* (*Grey's Anatomy*, 2005-) reinventava la *soap opera* hospitalària (inaugurada per l'ABC el 1963 amb *General Hospital*). Inspirada en la fascinació que les relacions entre el personal sanitari produïen en la seva creadora, la guionista Shonda Rhimes, *Anatomía de Grey* combina la temàtica i la continuïtat narrativa del serial amb la producció i l'estructura episòdica de la sèrie, en la línia d'un altre dels grans títols de l'ABC, *Mujeres desesperadas* (*Desperate Housewives*, ABC, 2004-), on s'inspira la reflexió en off de Meredith Grey sobre les relacions humanes induïda per la temàtica específica de cada capítol.

La primacia del vessant personal respecte del professional a *Anatomía de Grey* converteix el Seattle Grace Hospital en el rerefons de les relacions entre els estudiants i els residents i determina una actitud de recepció diferent en un espectador que, a diferència del públic de *House*, ja no se sent tan estimulat a convertir l'entorn mèdic representat en un referent del món real. Per tant, *Anatomía de Grey* amb prou feines ha rebut altres crítiques per part del col·lectiu sanitari que les acusacions de frivolitat en el retrat de personatges suscidades tradicionalment per qualsevol drama mèdic. A més, la diversitat racial dels protagonistes (resultat d'un *blind casting* en què no es considerava aquesta variable) ha estat molt del grat de l'opinió pública nord-americana.<sup>16</sup>

L'èxit d'*Anatomía de Grey*, concebuda inicialment només per emetre-la en una única temporada, va induir l'ABC a prorrogar una sèrie que també encapçala el rànquing de la ficció nord-americana i fins i tot compta amb una seqüela, *Sin cita previa* (*Private practice*, 2007-). Aquesta última sèrie es construeix entorn del personatge d'Addison Montgomery<sup>17</sup> (Kate Walsh), qui incapaç de seguir lluitant pel

seu marit (cap de neurocirurgia i amant de la doctora Grey) es trasllada a l'Oceanside Wellness Clinic de Santa Mònica, on treballen els seus amics Naomi i Sam Bennett. Les crítiques inicials al protagonisme excessiu de la doctora Montgomery i la inevitable comparança de *Private Practice* amb *Anatomía de Grey* no han minvat l'interès de les persones espectadores per una sèrie, el *target* preferent de la qual se situa entre els 18 i 49 anys d'edat. Antena 3 TV ha comprat els drets d'emissió d'aquest programa, que Fox Espanya ja emet des del 10 de gener passat.

## El drama hospitalari de producció pròpia

La localització de *Farmacia de guardia* (Antena 3 TV, 1991-1996) propiciava la introducció de temes mèdics en la primera sèrie de la producció contemporània espanyola de ficció, encara que només servís per contextualitzar les relacions quotidianes del matrimoni divorciat, els seus dos fills i la fadrina de la farmàcia regentada per Lourdes Cano (Concha Cuetos).

El 1995, l'estrena de *Médico de familia* (Telecinco, 1995-1999) va convertir el doctor Nacho Martín (Emilio Aragón) en el metge més popular de la ficció espanyola i, encara que l'àmbit sanitari també constituïa el rerefons de les relacions familiars i sentimentals de la sèrie de Globomedia, ja s'hi apreciava més vocació pedagògica que a *Farmacia de guardia* a l'hora d'abordar qüestions socials relacionades amb malalties o discapacitat. En la darrera temporada de *Médico de familia*, la incorporació del doctor Martín al servei d'urgències del centre de salut (una estratègia narrativa destinada a incrementar el dinamisme dels diferents relats que integraven cada episodi), permetia introduir-hi noves temàtiques, com els accidents laborals o de trànsit, etc.

No obstant això, Antena 3 TV havia estat la cadena espanyola que va realitzar la primera incursió de la ficció en el drama hospitalari el 1996, amb una sèrie de la productora catalana Gestmusic rodada a l'Hospital de Terrassa i prota-

15 L'episodi "Frozen", del 3 de febrer de 2008, va assolir la xifra rècord de 30.310.000 espectadors.

16 O, *The Oprah Magazine* <[http://www.oprah.com/omagazine/omag\\_ocut\\_flash.jhtml?issue=200612](http://www.oprah.com/omagazine/omag_ocut_flash.jhtml?issue=200612)> [Consulta el 14 d'abril de 2008]

17 <<http://www.washingtonpost.com/wp-yn/content/article/2007/09/25/AR2007092502418.html>> [Consulta el 14 d'abril de 2008]

gonitzada per Xavier Elorriaga, Mercedes Sampietro i Jaime Pujol. Igual que les seves predecessores, *Hospital* se centrava més en les relacions personals que en els assumptes pròpiament hospitalaris, marc de les diferents trames protagonitzades pels metges i les infermeres del centre sanitari. El debut d'aquesta sèrie en el *prime time* d'Antena 3 TV va passar pràcticament desapercebut en el període estiuenc en què es va estrenar, fet que va determinar la intermitència en la graella dels únics cinc episodis emesos (entre l'1 de juliol i el 25 d'agost de 1996), la mitjana d'audiència dels qual va ser d'1.632.400 espectadors (18,7%).

L'èxit dels drames professionals *Periodistas* (Telecinco, 1998-2002) i *El comisario* (Telecinco, 1999-), juntament amb la transició experimentada per l'última temporada de *Médico de familia* i l'impacte entre la crítica d'*Urgencias*, constitueixen els precedents d'*Hospital Central*, un dels programes més rendibles de Telecinco des que es va estrenar el 30 d'abril de 2000 fins a l'actualitat, com ho demostren els 4.114.000 espectadors (24,1%) de mitjana que va obtenir la seva catorzena temporada. Inspirada sens dubte en *Urgencias*, el *copyright* de la qual va aconseguir eludir Videomedia, *Hospital Central* combina els casos mèdics que es presenten en les urgències de l'hospital amb l'atapeïda xarxa d'amors i desamors entre el personal mèdic.

La sèrie de Telecinco compta amb un palmarès nodrit en el qual, entre altres premis atorgats per diferents associacions de persones espectadores, destaquen els diferents guardons a Jordi Rebellón, l'actor que interpreta al metge més malcarat de l'*Hospital Central*, el doctor Vilches. La introducció de l'acció solidària en les dues últimes temporades d'*Hospital Central* (amb episodis ambientats a Guatemala i l'Índia respectivament), constitueix el contrapès a les crítiques creixents del col·lectiu sanitari per les nombroses llicències amb les quals el programa retrata l'activitat del servei d'urgències d'un gran hospital, així com la frivolitat amb què s'aborden les múltiples i canviants relacions sentimentals entre els seus protagonistes.

L'èxit d'*Anatomía de Grey* a Cuatro i la necessitat de rejuvenir l'audiència d'*Hospital Central* se situen en l'origen de *MIR*, un altre drama mèdic de Telecinco protagonitzat per cinc estudiants i els respectius metges adjunts. Els resultats d'audiència de la primera temporada (emesa entre el 10 de gener i el 29 de març de 2007) se situaven per sota de la mitjana de la cadena, però l'increment experimentat en les

tres últimes emissions van decidir Telecinco a prorrogar-la després de modificar-la. No obstant això, la introducció de nous ítems com l'eutanàsia, les teràpies gèniques, els parts naturals, etc. i la profusió de col·laboracions especials d'actors famosos no van ser suficients per remuntar els 2.303.000 espectadors (13,4%) que va obtenir en l'estrena de la segona temporada al començament de 2008, fet que li va valer la cancel·lació fulminant. D'altra banda, ni l'increment de qüestions socialment controvertides, ni el fet d'haver inclòs entre els seus protagonistes a un personatge femení discapacitat (una MIR sorda a causa d'una meningitis) va ser suficient per contrarestar les nombroses crítiques a la sèrie per part dels diferents col·lectius professionals representats, a les quals en aquesta ocasió se sumaven les de la crítica televisiva.

A diferència de Telecinco, en la seva segona incursió en el drama hospitalari, Antena 3 TV va preferir centrar-se en el col·lectiu d'infermeres amb *CLA. No somos ángeles*, una tira diària d'Europroducciones que inaugurava la temporada 2007-2008. Encara que Antena 3 TV assegurava haver apostat fort pel realisme, al·legant que comptava amb assessoria professional permanent i que també havia inclòs un metge en l'equip de guionistes de *CLA* (acrònim de Clínica Los Ángeles), la rellevància menor de l'àmbit mèdic en el serial respecte a la sèrie i les limitacions inherents al format amb menys pressupost de la ficció televisiva, no van convèncer ni els crítics ni l'audiència. Per aquesta raó, la cadena de Planeta va cancel·lar *CLA* un mes després d'estrenar-la, després de 23 capítols i dos canvis de l'hora d'emissió que li van reportar una audiència mitjana d'1.001.000 espectadors (10,76%).

En el moment d'escriure aquestes línies, Antena 3 TV ha anunciat que ha adquirit els drets per adaptar *Doc Martin*, un *dramedy* de la cadena britànica ITV que compta amb una legió d'admiradors al Regne Unit. El doctor Martin (protagonista de dos telefilms abans d'adoptar el format serial), *deconstrueix* en aquesta ocasió un dels referents clàssics de la ficció mèdica (el cirurgià d'èxit que canvia l'hospital de la gran ciutat per la consulta de províncies), amb un personatge tràgic-còmic (interpretat per Martin Clunes) que, a diferència dels protagonistes entranyables de sèries com ara *Doc* (CBS, 1973), *Doc Eliot* (ABC, 1973), *Doctor en Alaska* (CBS, 1990-1995) o *Providence* (NBC, 1999-2002), es caracteritza per la falta de tacte i d'empatia.